

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS
2007 m. gegužės 4 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

Nr. 17 (751)

Gyvenimas kaip upė teka...

Gegužės vėjas netrukus sodeliuose barstys baltus vyšnių ir obelų žiedlapius, linksmai supsis aukštose beržų viršūnėse. Pavasario šviesos sklidina žemės žydingčiais takais atkeliaus Motinos die-na. Šios artėjančios prasmingos dienos šviesoje pateikiu keletą savo Mamos Zitos Ratkevičiūtės-Rukštelienės, g. 1925 m. balandžio 27 d., tolimo Sibiro tremtyje praleidusios 11 metų, prisi-minimų:

„Mano tėvas Balys Ratkevičius buvo kilęs nuo Merkinės. Jis – Lietuvos savanoris. Gavo žemės, Obelaičių kaime pasistatė trobe-sius, vedė Anelę Me-reškevičiutę iš gretimo kaimo. Aš augau su se-serimi ir dvieim bro-liais. Baigiau mokyklos keturis skyrius, ketve-rius metus buvau na-muose. Tėvai norėjo, kad mokyčiausiu siuvėja, bet aš norėjau būti mokytuoj. Būda-ma keturiolikos vėl nuėjau mokyklon. Dar dvejus metus mokiausi, bet mokslus teko nutraukti. Prasidėjo karas... Bombardavo Alytų. Skraidė kulkos... Pamenu, kaip kartą su savo seneliu vedėm karves į daubą, o pro medžių šakas kaip bitės švilpė raudonos kulkos... Kaip mūsų tada jos nekiudė? Dievo valia...“

„Gerai prisimenu keletą sapnų... Tokie pranašiški tada buvo... Tai atsitiko dar prieš tremtį... Sapnuoju – už-dengé sieną žemėlapis Lietu-vos, tik kažkaip keista – perva-duri Šiaulių pusėn Uralo kal-nai matyti, ryškiai ryškiai. Ir šiauriau žodis – Zarasai... Kitą kartą vėl sapnuoju... Kelias nuo namų iki pat vieškelio abiem šonais kryželiais nustatytas. Tie kryželiai – žmogaus aukščio... Juodi vienas paskui kitą... Kas tai? Tik Dievo siu-sti ženkli...“

„Buvo 1945 m. vasara. Tada man buvo 20 metų. Gyvenom Alytaus r. Obelaičių k. Grįžome pjovę rugius. Tą va-karą visi: tėvas Balys, mama Anelė, sesė Ona, brolis Juozas ir aš – Zita, buvome ne tik pavargę, bet ir kažkaip neramūs – vis miegas neėmė... Trečią valandą nakties atva-

žiavo jie... Apstojo namus – ties kiekvienu langu po du ka-reivius su automatais. Aš pro galinį trobos langą, prie kurio stovėjo audimo staklės, norė-jau iššokt ir pabėgt, bet vos tik

truko 15 dienų... Sibiras, Per-mės sritis. Rugsėjo 3 d. ant Kamos upės kranto leido išsi-virti kmynų arbatas. Nuvalgytas duonos kepalias, lašiniai, lajus – tai mūsų maistas, ku-rio turėjom dar iš na-mų... Toliau „kelia-vom“ laivu iki Kibra-tū, paskui pėsti iki Šordino kaimo. Čia ir prabėgo 11 gyvenimo tremtyje metų... Tik 1956 m. rugpjū-čio 15 d. vėl sugrižom į Lietuvą...“

Lyg žiedlapiai nuo obels šakų byra žo-džiai – Mamos prisi-minimai. Jie tyliai nu-kloja sielos gelmę. Pa-siklausius šių pasako-jimų, negaliu atsiste-beti ta dvasine stipry-be, padėjusia ištverti tremtį.

„Pirmieji metai tremty... Rytais į kontorą pas komendantą. Apavas – vyžos, au-tai... Gaunam „naria-dą“ – darbas miške: sausuo-lius pjauti malkoms, žalius medžius – „zagatovkai“. Miško kirtimas buvo vieno-dai visiems: vyrams, mote-rims, rankiniu būdu ar be-nzopjūklu, 15–20 kg sverian-čiu. Pėsti 8 km į mišką, namo tiek pat atgal... O žiemą čia 45 laipsniai šalčio... Būdavo

Zita Ratkevičiūtė-Rukštelienė ir Vanda Rukštelytė ant Limano upės kranto. 1953 m.

atidariau – prieš mane „išdy-go“ šautuvo tūta. Teko langą uždaryt ir grįžti atgal... Tą naktį iš namų visi buvom iš-vežti.

Atvežé mus į Alovę, išlai-pino miestelio pakrašty, prie kelio. Čia jau buvo Pliaugų ir Stakučių šeimos. Apsupę ka-reiviai su šautuavis saugojo

Lietuviai tremtiniai Permės srityje. Antras iš kairės - Jonas Rukštelė. 1949 m.

mus kaip kokius nusikaltėlius. Kiek laiko čia išbuvom, neži-nau. Tik prisimenu, kad buvo rugpjūčio 15-oji – Žolinės. Skambėjo varpai. Žolynais nešini žmonės į bažnyčią ējo...“

„1945 m. rugpjūčio 15 d. Pamenu, kad „kelionė“ į tremtį gyvuliname vagone

pavargsti, paguli ant sniego ir vėl pirmyn. Kasdien žings-niuodama miško takais, vis kalbėdavau poterius, mel-džiausi šv. Antanui... Miško kirsti, būdavo, išvykstam sa-vaiti – į Todiją, Pisariagą. Moterys „markiruodavo“ medžius.

(keliamas į 4 psl.)

Su švente, mielos Mamos!

Gražiausią pavasario mėnesį – gegužę – minime Motinos die-ną. Motinai dovanojame švelnių žiedų puokštę, skubame išbu-čiuoti pavargusias rankas, apkabinti, pasakyti daug šiltų žodžių.

Sveikiname jaunas ir garbingo amžiaus sulaukusias Ma-mas, dėkojame už širdies šilumą, rūpestį ir supratimą. Būkite laimingos!

LPKTS valdyba

Partizanų Motinų skausmas – neišmatuojamas

Magdalenos GERVIC-KIENĖS iš Plasapnykų k., Jiezno valsč., kai sūnų Julijų Pempę Jiezno stribai mušė, spardė, daužėjos akyse. Vidury kambario ant grindų Julius gulėjo ištaškytomis smegenimis kraudo klane. Įvertė kūną į ratus ir išsivežė į Jiezną...

Motina malda stribus, kad leistų bent nosine galvą už-dengti...

Motina NOREIKIENĖ iš Trečionių k., Stakliškių valsč., buvo priversta į Jiezno stribyną vežti nušautą partizaną, kurio kūnas buvo užklotas šiaudais. Jiezne stribai išver-tė palaikus ant grindinio. Tik tada Motina pamatė, kad tai jos sūnus Jurgis. Nubalo kaip drobė: nei verkti, nei rékti, nei raudoti. Stribas (kaimynas) įmetė bejėgę Motiną į vežimą, išvarė arkli su vežimu iš stri-bų kiemo. Arkliukas partraukė namo... Neilgai gyveno su didžiu skausmu širdyje – iške-liavo Amžinybę.

Motina BARANAUS-KIENĖ iš Paverkių k., Birštono valsč., neteko keturių sūnų partizanų: Jurgi-Margi nu-kankino Jiezno stribyne, Joną nušovė prie namų, Algį ir Vytautas dingo be žinių.

(keliamas į 4 psl.)

Saugokime valstybinę kalbą

LLKS suvažiavimas, įvykęs balandžio 21 d. vienbalsiai pritarė kreipimuisi į LR Prezidentą, LR Seimą, LR Ministeriją pirmininką, LR švietimo ir mokslo ministrę „Dėl valstybinės kalbos vartojimo, vardų bei pavardžių rašymo“

Jame teigiamas: „Lietuvių kalba buvo slopinama bei dar koma mūsų kraštą okupavusiu atėjūnu. Šiandien taip pat skaudu matyti dažnā mūsų valstybinės kalbos ignoravimą, jos nepaisymą. /.../

Pietryčių Lietuvoje – Lietuvos žemėje pasitaiko atvirų toleruojamų išsišokimų prieš lietuvišką žodį, nelygiateisėmis paverčiamos lietuviškos mokyklos, Europos Sajungos priedanga siūloma pakeisti Vardų ir pavardžių rašymo įstatymą, leidžiant dokumentuose vardus ir pavardes rašyti ne tik lietuviškais, bet ir kitais lotyniškais rašmenimis.

Dar labiau sunerimti privertė siūloma Valstybinės kalbos įstatymo pataisa, leidžiant įmonėse (kaip kažkada savo dvarų valdose) darbo kalbą ne lietuvių. Tai reiškia, kad tokiose įmonėse, kaip „Teo“, „Mažeikių naftoje“ ir panašiose, dokumentacija, raštvedybės darbai, susirinkimai oficialiai galėtų būti renegiamai ne lietuvių kalba. Tai tikras valstybinės kalbos pažeminimas, jossvarbos nepaisymas ir vartojimo susaurinimas. Priėmus Valstybinės kalbos įstatymo siūlomą pataisą, tokiose įmonėse apskritai išnyktų lietuvių kalbos vartojimas, keldamas tikrą grėsmę jau pačiai valstybinei kalbai.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio suvažiavimo dalyviai ragina nepriimti įstatymo pataisų, siaurinantių lietuvių kalbos vartojimo erdvę, menkinančių jos autoritetą. Raginame, kad parduotuvų reklaminės iškabos, nurodant jų darbo turinių, pirmiausia aiškiai būtų rašomas lietuvių kalba, kad per radiją ir televiziją daugiau skambėtų ne užsienietiškos, o lietuviškos dainos, kad nebūtų atsisakta rodumos filmus įgarsinti lietuvių kalba, kad būtų laikomasi 1999 metų Konstitucinio Teismo sprendimo – asmens vardus ir pavardes piliečių dokumentuose rašyti valstybine kalba, kad Pietryčių Lietuvos būtų atkrepiamas dėmesys į ten gyvenančių lietuvių savitumo išlaikymą, užkertant keilių pažeminimo ir ignoravimo procesui.“

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos XIV suvažiavimo, įvykusio balandžio 21 d. Kaune, priimtos rezoliucijos

Dėl LR Prezidento metinio pranešimo

Partizanai, Laisvės kovų dalyviai – Lietuvos politinių kalnių ir tremtinių sajungos nariai, dėmesingai išklausė LR Prezidento V. Adamaus metinį pranešimą, kurį Jo Ekselencija skaitė Seime 2007 m. balandžio 19 d.

Solidarizuojamės su dauguma Prezidento pranešime išdėstyti minčių ir vertinimų. Džiaugiamės, kad jau nebe pirmą kartą Prezidentas principingai atkreipia Seimo, Vyriausybės, Teismų dėmesį į laisvoje demokratinėje valstybėje neleistiną veiklos atvirumą, bendrų tikslų, socialinio solidarumo ir pasitikėjimo bendrapiliečiai stoką. Negalimas joks tikslingesnas veikimas, kai įsigali visų nepasiskirėjimas visais. Juk dėl to ne-

sugebėta išjudinti né vienos reikšmingos šalies ekonomiko ir socialinio gyvenimo reformos.

Tikrai reikia keisti dvasinių Lietuvos klimatą, tvyrantį nepagarbą žmogui, susvetimėjimą, cinizmą ir agresiją, nes visa tai kliudo kurti šalies gerovę ir spartinti pažangą. Sutinkame, kad tik įtrauktį į kultūros veiklą piliečiai gali ugdyti tarpusavio solidarumą ir pilietiškumą.

Sveikiname LR Prezidento nuostatą dėl jaunimo patriotinio auklėjimo svarbos. Lietuvoje neturi būti pamirštamos tokios vertybės, kaip tautos atmintis ir pagarba kovų už Laisvę aukoms. Netoleruotinas komunistinės nomenklatūros ignoruojantis požiūris į sovietinės okupacijos metu vykdytus nusikaltimus prieš žmoniškumą ir tautą.

LPKTS visą savo veiklą nukreipia į jaunimo patriotinį ugdymą, žuvusių už Lietuvos laisvę atminimo jamžinimą, sovietinių represinių struktūrų vykdytų nusikalti-

mų viešinimą. Mes keliam reikalavimus tuos nusikaltimus pasmerkti tarptautiniu mastu, o nusikaltelius atiduoti tarptautiniams teismui.

Kviečiame gerbamą Prezidentą ir ateityje savo autoritetu ir asmeniniu dalyvavimu jaunimo patriotinio ugdymo ir žuvusių už Laisvę pagerbimo renginiuose remti mūsų iniciatyvas.

Kartu atvirai pareiškiame, kad nesutinkame su Prezidento pranešime išdėstyta nuomone dėl VSD veiklos vertinimo. Mūsų nuomone, dėl VSD skandalu kalta VSD vadovybė ir kai kurių aukštų pareigūnų neleistinės elgesys. Bet jokiui būdu ne VSD veiklą tyrusio Seimo komiteto darbo metodai ar politikų simpatijos ir antipatijos.

Manome, kad „Sodros“ įmokų ribų nustatymas ir skubotas žymus gyventojų pajamų mokesčio sumažinimas gali skaudžiai paliesti mažas pensijas gaunančius piliečius ir stabdyti skurdo mažinimo programas dėl sumažėjusių biudžeto iplaukų.

Dėl svarbiausių darbų

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos XIV suvažiavimo delegatai, apsvarstę 2007 m. veiklos programą, jai pritaria ir ipareigoja LPKTS valdybą iki LPKTS XV suvažiavimo laikyti svarbiausiais veiklos darbais, skirti jiems reikiamų lėšų ir mobilizuoti organizacinius gebėjimus šiemis darbams:

1. Savaitraščio „Tremtinys“ ir žurnalo „Laisvės kovų archyvai“ leidybai;
2. Partizanų Motinų kapų žymėjimui Pagarbos ženkla;
3. LPKTS 20-mečio 2008 m. paminėjimo pasirengimui;
4. Renginiams partizanų kovoms atminti, rengiant žygius „Partizanų kovų takais“;
5. Konferencijoms „Laisvės kovų istorijos dėstymas mokyklose“;
6. Lietuvos politinių kalinių, tremtinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydžiu „Su Lietuva ūkyr“ Ariogaloje.

Šalčininkų rajone uždarinėjamos lietuviškos mokyklos

Nežiūrint į atkakliai tévų, visuomeninių organizacijų ir fondų veiklą siekiant išsaugoti Šalčininkų rajone lietuviškas mokyklas ir vaikų ugdymo įstaigas, žiniasklaida pranešė, kad penktadienį Šalčininkų rajono Tetėnų „Šalčios“ pagrindinės mokyklos vadovė kapituliavo ir pasirašė mokyklos reorganizavimo dokumentus. „Buvaus priversta pasirašyti. Rajono savivaldybės registru tarnyboje mane net praleido be eilės“, – sakė „Šalčios“ direktorė Vitalija Voronovič.

Sprendimą reorganizuoti lietuvišką Tetėnų „Šalčios“ pagrindinę mokyklą prijungiant ją prie Eišiškių S. Rapalionio vidurinės mokyklos Lietuvos lenkų rinkimų akcijos (LLRA) valdomą Šalčininkų rajono taryba buvo priėmusi praėjusį pirmadienį. Tokio paties sprendimo slalukė ir šio rajono Baltosios Vokės „Šilo“ vidurinė mokykla bei Poškonių vaikų darželis, nors 100 Šalčininkų rajono gyventojų praše išsaugoti Tetėnų „Šalčios“ pagrindinę mokyklą ir Poškonių vaikų darželį bei leisti komplektuoti 11 klasę Baltosios Vokės „Šilo“ vidurinėje mokykloje.

LLRA pirmininkas Seimo narys Valdemaras Tomaševskis pareiškė nurodės Šalčininkų rajono merui Leonardui Talmontui tokio sprendimo nepasirašyti. Tačiau visos jo kalbos bei aiškinimai, esą mo-

kyklų „reorganiziavimą“ yra paremtas ekonominiu išskaičiavimu, liko tušti manifestai. Tikraja padėtį Šalčininkų rajone išsakė 10 visuomeninių organizacijų, tarp jų ir Tautos Fondo Lietuvos atstovybė, kreipimėsi, skirtame aukščiausiomis šalies institucijoms, taigi ir LR Prezidentui.

Minėtame rašte „Dėl Šalčininkų rajono Tetėnų „Šalčios“ pagrindinės mokyklos, Poškonių vaikų darželio ir Baltosios Vokės „Šilo“ vidurinės mokyklos išsaugojimo“ reikalaujama Šalčininkų savivaldybei panaikinus lietuviškas mokyklas ir darželį iš savivaldybės perimti švietimo funkcijas ir neteisėtai panaišintas švietimo įstaigas atidaryti iš naujo.

„Šalčininkų rajono tarybą balandžio 23 dienos posėdyje prašome nepažeisti LR ir tarptautinių įstatymų bei LR piliečių teisės pasirinkti švietimo įstaigą pageidaujamoje vietoje valstybine kalba. Pagal įstatymus švietimo įstaigą vaikams parenka tévai, o ne valdininkai“, – rašoma minėtame rašte.

Ten pat aiškinama, kad rugpjūčio 1 d. lietuviškoje Tetėnų „Šalčios“ pagrindinėje mokykloje mokysis 45 mokiniai. Prie šios mokyklos galiama būtų prijungti lenkišką Tetėnų pagrindinę mokyklą su 15 vaikų ir atlikti remontą, kurio savivaldybė nedarė daugiau kaip 10 metų. Savivaldybė neturi teisės versti mokinius keltis 6 valandą ir nepritaikyti transportu 20 kilometrų važiuoti į Eišiškes ir atgal. Tuo tarpu savivaldybė nereorganizuojant lenkiškų Baumiliškių (36 vaikai) ir Tabariškių (39 vaikai) pagrindinių mokyklų, tuo pažiūrėdamas lygių galimybų principą.

Rugpjūčio 1 d. Poškonių lietuvišką vaikų darželį lankys 16 auklėtiniai. Tai yra dvigubai didesnis skaičius negu uždaromuose lenkiškuose Tabariškių (6 vaikai) ir Pabarės (8 vaikai) darželiuose. Turintis 14 vaikų lenkiškas Jančiūnų darželis taip pat neuždaromas (irgi būtų pažeistas lygių galimybų principas). Todėl prašome nenaikinti ir Poškonių darželio, atimant iš jo prietaikytas auklėjimui patalpas ir perkeliant dalį vaikų į tam nepritaikytas mokyklos patalpas, pabloginant visiems darbo sąlygas. Dar tarybai nepapratinus darželio „likvidavimo“, Šalčininkų meras pries 5 dienas paskyrė 44 tūkst. litų neprašytai klasei įrengti.

Baltosios Vokės „Šilo“ vidurinė mokykla reorganizuojama į pagrindinę nekomplektuojančią 11 klasės (mokiniių skaičius nesiekia 15). Tuo tarpu lenkiškoje Kalesninkų mokykloje 11 klasėje taip pat nera 15 mokiniai, tačiau čia 11 klasė bus. Vėlgi pažeidžiamas lygių galimybų principas.

Savivaldybė 13 metų nesratė patalpų mokykloms vals-

tybine kalba, jų neremontavo, neįrenginėjo kabinetų tam, kad vėliau galėtų jas uždaryti, nes pagal Lenkų rinkimų akcijos programą prioriteta skyrė lenkiškoms mokykloms. Rajoną valdanti Lenkų rinkimų akcija neturi teisės likviduoti šių švietimo įstaigų dėl to, kad jos veikia valstybine kalba ir auklėtinį skaičių bei mokymo lygiu pralenkia kai kurias lenkiškas švietimo įstaigas. Savivaldybė jau yra uždariusi 9 lietuviškas švietimo įstaigas, tai yra proporcingai 5 kartus daugiau negu lenkišką švietimo įstaigų: Daubutiškių, Mištūnų, Pabarės, Šalčininkėlių, Zavšionų, Milkūnų pradines mokyklas, Šalčininkų „Saulutės“, Akmenynės, Pabarės darželius. Dalis vaikų buvo nukreiptas į švietimo įstaigas nevalstybine kalba. Šalčininkų darželyje „Varpelis“ yra trys grupės, kurioms neskiriamos auklėtojos ir siūloma perkelti vaikus į lenkiškas grupes. Likvidavus švietimo įstaigas valstybine kalba, jų inventorius ir kitas turtas, nupirktas Tautos fondo, Kanados lietuvių fondo ir kitų išeivijos organizacijų lėšomis, prieš aukotojų valią neteisėtai buvo nusavintas.

2001 m. Šalčininkų rajono savivaldybės sprendimui uždarytą Milkūnų mokyklą atkūrė Vilniaus apskritis ir mokykla iki šiol sėkmingai veikia. „Tremtinio“ inf.

Taišeto lagerių politiniai kaliniai rinkosi į IX suvažiavimą

Balandžio 27 d., tuo metu, kai dėl pertraukos darbotvarkėje Seimo rūmai buvo praktiškai „laisvi“ nuo Seimo narių, o šalies Prezidentas svarstė – pasirašyti ar venuoti liustracijos įstatymą, numatantį KGB rezervininkams tokius pačius apribojimus valstybės tarnyboje, kaip ir kitiemis kagėbistams, buvę Taišeto lagerių politiniai kaliniai Šeime traukė daina „Dievo dovana“.

Taip Seime prasidėjo Taišeto lagerių (Taišetlago, Ozerlago, Angarlago) IX suvažiavimas, kuriame be svečių dalyvavo 115 delegatų iš visos Lietuvos. Pačių Seimo narių, paprastai vaikštinėjančių skersai išilgai, čia beveik nesimatė. O iš tiesų gaila – jiems būtų buvę tikrai ne pro šalį išgirsti kitą požiūrį, pamatyti kitokią Lietuvą – tiesiai iš žmonių, kurie už Lietuvą jau kovėsi, už jos Laisvę kentėjo ir iškentėjo.

Reikėjo jiems išgirsti ir monsinjoro A. Svarinsko maldos žodį, kuris, kaip visada, šios nemarios dvasios kovojo iš pradžių buvo pradėtas nuo mūsų kasdienos bėdų. Jis apgailestavo, kad norėdami būti „modernistais“, aptekome visokiais KGB rezervistais, kuriuos iš tiesų reikėtų vysti iš valstybės tarnybos. Žmonėms jis aiškino, kad šiandien Lietuvoje teturime paviršutinę, išorinę laisvę, kurią saugo „helikopteriai“, o štai vidinės laisvės dar neturime, todėl kova – nebaigta. Dėl to esame Dievo pagalbos reikalingi.

Tylos minute buvo pagerbtini nužudytieji ir nukankintieji už Lietuvos laisvę. Vėliau buvo pristatyta knyga „Naikintos, bet nenugalėtos kartos kelias. Prisiminimai“, kurią „Tremtinys“ savo skaitytojams jau issamiai anonsavo. Beje, už pagalbą rengiant ir išleidžiant šią knygą buvo pareikšta vieša padėka dabar kalėjime dėl sufabrikuotų saugumo kalinimų paskirtą laisvės atėmimo bausmę atliekančiam buvusiam politiniam kaliniui Algirdui Petrusiūnui.

Buvę Taišeto lagerių politiniai kaliniai suvažiavime kreipėsi į šalies Prezidentą prašydami malonės kalinčiam Algirdui Petrusiūnui. Tikimasi, kad Prezidentas atsižvelgs į jo garbingą amžių (71 m.), reikalingą paramą neigaliai žmonai, buvusiai tremtinei, ir jo nuopelnus išvirtinant Lietuvos laisvę siekius.

Taip pat buvusių politinių kalinų suvažiavimas kreipėsi į Popiežių Benediktą XVI, sveikindamas jį 80-ojo gimtadienio proga ir antrosiomis išrinkimo Popiežiumi metinėmis. Balandžio 28 d. nuo pat ankstaus ryto Vilniaus Sv. Kazimiero koplyčioje Taišeto lagerių politiniai kaliniai meldėsi už jų ir už visus politinius kalinus, nukančius ir mirusius Sibiro lageriuose.

Ingrida VĖGELYTĖ

Paryžius dar neapsisprendė

Prieš pirmajį Prancūzijos prezidento rinkimų turą, įvykusį balandžio 22 dieną, visi pripažino, kad 12 metų trukės prezidento Žako Sirako valdymas buvo nevykės. Per tą laikotarpį Prancūzijos ekonomika, buvusi 7-oje vietoje pasaulyje, nusirito į 15-ąją. Be to, Ž. Sirakas, vadinantis save dešiniuoju politiku, varžėsi su savo bičiulių buvusiu Vokietijos kancleriu Gerhardu Šrioderiu, kuris labiau įtiks Kremliaus šeimininkui V. Putinui. Abu jie vykdė faktiškai antiamerikietišką politiką, labai patikusią Maskvai. Pirmajame Prancūzijos prezidento rinkimų ture varžėsi 12 kandidatų, tačiau visiems buvo beveik ašku, kad pagrindiniai varžovai yra dešiniųjų atstovas Nikolas Sarkozis ir socialistė Segolen Ruajal. Tiesa, nebuvo galima atmeti, kad jiems koja galėjo pakisti centro politinių lyderių pasiskelbęs Fransua Beru ir ultradešiniųjų atstovas Žanas Mari Le Penas.

N. Sarkozis rinkimų kampanijos metu deklaravo Prancūzijos renesansą, kuris sugrąžintų šalai galią ir įtaką pasaulyje. Socialistė S. Ruajal, kaip ir visi kairieji, švaistėsi populistiniais socialinės gerovės pažadais, žadėjo sumažinti nedarbą, dabar siekiant per 10 proc., taip pat pasiekti, kad

Prancūzijos bendrojo vidaus produkto (BVP) augimas, dabar esantis lėčiausias Europos Sajungoje, bent jau pasiekė vidutinį ES BVP lygi. Iš visų ES valstybių politinių lyderių socialistų kandidatę oficialiai parėmė Ispanijos premjeras Chose Luisas Rodriguesas. Kitų ES šalių lyderiai susilaikė nuo oficialiai išreikštost paramos kandidatams. Lenkijos ir kitų pokomunistinių šalių lyderiai tikėjosi N. Sarkozio pergalės, nes jiems kėlė didelį nerimą nueinančio prezidento Ž. Sirako pavojinčias flirtas su Maskva ir antiamerikietišką poziciją.

Apklausų, paskelbtų prieš pat pirmajį rinkimų turą, duomenimis, kai kurie kairieji simpatizavo centristui Fransua Beru, žadėjusiam užtikrinti ramybę Prancūzijoje ir sukurti koalicinę kairiųjų ir dešiniųjų vyriausybę. Ultradešiniųjų lyderis Ž. M. Le Penas taip pat ganėtinai populiarus – elektoratą labiausiai traukia ryžtingi ir be-kompromisai Le Peno pasisakymai prieš imigraciją, nes daugelis prancūzų gerokai išgąsdinti imigrantų, daugiausia musulmonų iš arabų šalių, sukelę riaušių Paryžiuje ir kituose Prancūzijos miestuose.

Paskelbus pirmojo prezidento rinkimų turo rezultatus paaikškėjo, kad

sociologinės apklausos didele dalimi pasivirtino. Pirmają vietą užsitikrino dešiniųjų kandidatas Nikolas Sarkozis. Už jį balsavo 30 proc. rinkėjų. Už Segolen Ruajal – 25,1 proc., trečioje vietoje liko centristas Fransua Beru – 18 proc., o už Ž. M. Le Peną balsavo 11,5 proc. rinkėjų.

Taigi gegužės 6 d. įvyksiančiam antrame rinkimų ture tarpusavyje susirems dešinysis N. Sarkozis ir socialistė S. Ruajal. Abu jie žada Prancūzijos atgimimą, o N. Sarkozis netgi vadinas naujuoju Šarliu de Goliu, atvesiančiu Prancūziją į jai deramą vietą pasaulyje. Apskritai antrojo Prancūzijos prezidento rinkimų turo rezultatus prognozuoti sunku. Gali būti, kad centristo F. Beru rinkėjai pasirinks socialistų kandidatę.

Palyginus su 2002 m. Prancūzijos prezidento rinkimais, rinkėjų aktyvumas buvo kur kas didesnis. Jeigu 2002 m. balsavo tik kiek daugiau nei 40 proc. rinkėjų, tai šiomet – net 85 proc. Tai rodo, kad daugumai prancūzų nusibodo veterano Žako Sirako valdymas ir jie trokšta ryžtingų permainų. Ar jos prasidės, kaip žada abu pretendentai, jau greitai pamatysime.

Sovietų maršalo priminimas pasauliui

Šių metų spalį sukaiks 40 metų, kai per vadinamąjį Karibų krizę pasaulis buvo atsidūrės prie Trečiojo pasaulinio – ne bet kokio, o branduolinio – karo ribos. Mat 1962 m. įsismaginęs SSKP gensekas Nikita Chruščiovės maršalais ir generolais nusprenė paversti „Laisvės salą“ – Kubą savo placdarmu ir sunaikinti Jungtines Amerikos Valstijas. Politinis avantiūristas – Kubos diktatorius komunistas Fidelis Kastro, 1959 m. įvykdė revoliuciją Kuboje, su Maskvos pagalba nusprenė nuo žemės paviršiaus nušluot JAV „imperialistus“. Maskva bemat visokeriopai ēmė remti naujają Kubos režimą ir žengė beprecedentinį žingsnį: į Kubą buvo permestos 162 sovietinės vidutinio nuotolio su branduoliniu užtaisu raketos. Buvo numatyta sunaikinti JAV rytinės pakrantės didžiosius miestus ir sukelti pavojų 90 mln. amerikiečių. Kai tuometinis JAV prezidentas Džonas Kenedis sužinojo apie tą šetoniską N. Chruščiovė ir maršalų planą, jis bemat įsakė rengtis masiniam Kubos bombardavimui, ypač tų vietovių, kuriose sovietiniai specialistai skubiai įrenginėjo raketų paleidimo aikštėles ir bunkerius. Taigi laikas buvo skaičiuojamas ne valandomis, o minutėmis. Vašingtonui visa tai buvo ne juokai, nes nuo Kubos iki JAV téra tik 180 kilometrų, o sovietų raketos, dislokuotos „laisvės saloje“, galėjo pasiekti taikinius, esančius nuo 2,5 iki 4,5 tūkst. kilometrų.

Tai neseniai paskelbtoje savo knygoje smulkiai aprašo buvęs SSRS gyvybos ministras, 1991 m. rugpjūčio pučo aktyvus dalyvis, maršallas Dmitrijus Jazovas. Leidinyje pateikti iki šiol niekur neskelbti dokumentai, to meto įvykių dalyvių liudijimai. Daugelis tų liudininkų tylejo ištisus dešimtmečius. Pats knygos autorius 1962 m. vadovavo į Kubą įvestam motorizuotų šaulių pulkui. Tuomet pulkininkas D. Jazovas nesuprato, kokių šėtoniškus planus rezga SSKP CK ir Sovietų sąjungos karinė vadovybė. Už tūkstančių kilometrų permeitant Sovietų sąjungos raketas ir kariūnus dalinius bei kitą karinę techniką buvo naudojamas visas SSRS prekybinis laivynas. Kareiviai, sukimšti į laivų triumus, buvo perrengti civiliai drabužiais ir paskelbti „melioracijos ir irrigacijos“ specialistais, o pagrindiniu „melioratoriumi“ paskirtas du kartus Sovietų sąjungos didvyris, armijos generolas Isa Plijevas. D. Jazovas savo knygoje girišas, kaip nepritraukytais laivais permesdami į Kubą tokią daugybę kareivių, sovietų čekistai ir partinės viršūnės sugebėjo apgauti amerikiečius. Pasak D. Jazovo, Pentagonas, nujausdamas, kad Maskva prekybiniais laivais gali pradeti gabeninti savo ginkluotąsias pajėgas, surrengė eksperimentą, kad įsitikintų, ar tai įmanoma. JAV karininkai savo elitinių jūros pėstininkų dalinių patalpių į prekybinio laivo triumą ir tokionis salygomis perplukdė. Po eksperi-

mento JAV specialistai ir medikai nustatė, kad plaukdamis tvankiuose triamuose daugiau kaip tris paras negalės išgyventi dauguma net labai sveikų ir jaunų žmonių. Kaip rašo maršallas D. Jazovas, amerikiečiai nusprendė, jog slapčiomis aklinais uždarytuose triamuose pergaibenti tokią daugybę karių – neįmanoma. „Tačiau amerikiečiai neįvertino, jog tai buvo sovietiniai žmonės, galintys pernešti ir ne tokias negandas“, – didžiuojasi D. Jazovas. Beje, šis pučistas ir dabar labai vertinamas Rusijos armijos generaliniame štabe, su juo konsultuojaši Rusijos armijos vadovybės generalai ir prezidento V. Putino administracijos kagiebistinė aplinka.

Laimei, prieš 40 metų išsigandęs amerikiečių ryžto, Chruščiovės iš Kubos išgabeno raketas. Pasaulis išvenęs branduolinio karo katastrofos. Tačiau iki pat Sovietų sąjungos žlugimo Kuboje buvo pilna sovietinių „melioratorių“.

Dabar atkutės nuo naftos dolerių Kremliaus ir naujasis Rusijos caras V. Putinas Pietų Amerikoje turi naujų „revolucionierų“. Vienas iš jų – „tikrasis marksistas ir socialistas“ Venesuelos diktatorius Ugo Čavesas. Artimiausiu metu toks scenarijus, koks buvo Kuboje, vargu ar pasikartos. Tačiau tikėtis, jog Maskva nepasinaudos šio raudonojo diktatoriaus paslaugomis šantažuoti Jungtines Valstijas, būtų pernelyg naivu.

Jonas BALNIKAS

Partizanų Motinų skausmas – neišmatuojamas

(atkelta iš 1 psl.)

Kiek skausmo turėjo iškėsti BARANAUSKIENĖ, kai jos sūnui replémis traukė dantis, laužė pirštus, rankas. Nukankinę užkasę Bijomino darže. Joną nušovė prie namų Motinai matant ir atvezé į Jiezna. Išniekino, vėliau pakasė.

Didžiulį skausmą širdyse turėjo iškentėti Motinos: GINKUVIENĖ iš Paverknų k., Birštono (apyl.) valsč., dėl sūnaus Juozo, ZENCEVIČIENĖ iš Pelekonių k., Jiezno valsč., dėl sūnaus Jono, MICKUVIENĖ iš Pelekonių k., Jiezno valsč., dėl sūnų Juozo ir Martyno. Visus juos žiauriai kankino Jiezno stribyne, o saulei leidžiantis, sumetė į vežimą, išvežė į Lingeniškių k. ir gyvus sudiegino stribio Joneliūno trobelėje. Daugiau kaip savaitę Jiezno stribai kaimyno Baranausko namo palėpėje stebėjo – gal kas ateis apraudoti, pasimelsti ir padėti gėlių. Tai buvo 1945 m. balandžio 23-ioji – Jurginių diena.

Motinos Marijonos LEONAVIČIENĖS iš Gobuvos k., Jiezno valsč., 1945 m. sausį, ankstų rytą Jiezno stribai su sovietų kariais suėmė abu sūnus – Joną ir Adomą. Automato buože parkirtę ant grindų, kerziniams batais sparadė galvą, veidą ir kur papuołę. Abu gulėjo kraujo klane, o Motina negalėjo padėti. Vėliau dvi savaites kankino Jiezno stribyne. Nesudarė bylos, be teismo išvarė į Sibirą. Kiek Motina ašarų išliejo stovėdama prie kalėjimo durų, kad galėtų perduoti maisto. Ji turėjo kęsti stribų pažeminimus, paniekinius. Jonas grįžo sunkiai sirgdamas ir greitai mirė, Adomas – psichikos ligonis.

Kiek kančių ir skausmo patyrė Motina RUTKAUSKIENĖ iš Butrimonių valsč... Išėjus vyru partizanui Antanui Rutkauskui-Žemaičiui į miškus, liko viena su aštuoniais mažais vaikais. Kentėjo ir tylėjo net tada, kai 1945 m. ją su aštuoniais mažais vaikais vežė į Sibirą. Motina neverkė, neaimanavo – éjo išdidi, pasipuošusi balta palaidinuke, juodu ilgu sijonu, nešina mažytė dukrele, vedina septyniais vaikeliais. Tai buvo iššukis Butrimonių stribams ir atėjūnams. Neparodydama savo širdies skausmo, kiek galėdama stengési būti rami, nors širdis virpėjo, nes važiavo į nežinią...

Motina MINKAUSKIE-

NÉ iš Dvareliškių k., Jiezno valsč., išėjus vyru partizanui A. Minkauskui-Karklui į Laisvés kovas, liko viena su šešiais mažais vaikeliais. Kiek baimės, kančių turėjo iškėsti, viena augindama, maitindama vaikus: be pastogės, be paramos, be pinigų, be aprangos, gainiojama ne tik stribų, bet ir kaimynų, nes grėsė tremtis.

Eugenijos RAKLEVICIENĖS iš Griškoniu k., Butrimonių valsč., vyros Stasys 1944 m. išėjo kovoti už tévų žemę, už Lietuvos laisvę, palikdamas žmoną su šešiais mažais vaikeliais. Duodamas

J. Leonavičius. Suimtas 1945 m. sausį, Jiezno stribyne dvi savaites kankintas ir be teismo išvežtas į Sibirą

priesaiką Tigro ir Mīslinčiaus slapyvardžiais, tapo būrio vadu. Eugenija – šešių mažų vaikų Motina – buvo areštuota ir uždaryta į Butrimonių kalėjimą.

1945 m. liepos 17 d. Raklevičienė su trimis mažiausiais vaikais (trys vyresni berniukai pabėgo) ir sena močiute išvežta į Sibirą. Sunki Motinos tremtinės, partizano žmonos dalia: mirė mažoji dukrelė, vėliau ir močiutė. Lietuvoje likę trys maži bėgliai be namų, be tévų bastési nuo vienos tropbos prie kitos. Skausmas spaudė Motinos širdį. Pasiémusi abu mažus vaikelius leidosi į kelionę – į tévynę, pas savo vaikelius, pas vyrą. Sešis kartus bėgo, bet nepabėgo. Septintas buvo sekmingas. Motina – Lietuvos, bet Lietuva jos nelaukė. Nerado namų, kur galėtų visa šeima susirinkti, vyras kiekvieną dieną žvelgė mirčiai į akis, o Motina Butrimonių stribų kiekvieną dieną buvo ieškoma. Baimė, skausmas ir kančia tēsėsi apie septynerius metus.

1945 m. sausio 2 d. rytas. I Matikų sodybą Sundakų k., Jiezno valsč. sugarmėjo Jiezno stribai, sovietų kariai. Išmiego patalo ištempė Praną

Matiką ir šaukė: „Kodėl ne kariuomenė?“ Išsitempė į lauką, pavédėjo už kalnelio ir nušovė, o tévams pasakė, kad sūnus rytoj pareis. Tévalaukė, bijojo iš gryčios išeiti. Girdejo šūvį, bet netikėjo, kad jų sūnėlį galėjo nušauti. Tik vaikare atėjės kaimynas pasakė, kad už kalnelio sniege guli nužyditas Pranelis.

Stribai su sovietų kariais nuéjė pas kaimyną liepė nešti lašinius, skilandžius ir naminię. Baigiantis dienai išviro į lauką ir traukė Jiezno link, vienas kitą prilaikydami. Kas suskaičiuos, kiek dar tą dieną jie nušové nekaltų vaikinų, sukeliami neapsakomą skausmą tévams, ypač – Motinoms.

1945 m. liepos 11 d. Daukantų k., Jiezno valsč., Alytaus aps., Kubilių laukuose vyko vasaros darbai. Tévas su dukterimis vežé šieną, sūnūs: Jonas, Juozas ir Adomas, kie me tašė rastus, Motina plūkėsi virtuvėje. Staiga į Kubilių kiemą suvirto Kruonio stribai ir sovietų kariai. Visus tris sūnus: Joną, Juozą ir Adomą, atsivarė į kambarį ir liepė apsirengti švariais drabužiais ir pasiimti dokumentus. Išsivarę į kiemą tévų, serė, brolio akivaizdoje susaudė, tévui jų kūnus įsakė vežti į Kruonį ir išmesti tur gaus aikštėje ant grindinio. Kitą dieną tévas pakinkė arkli ir į Kruonį pasiuntė dukterį parvežti sūnų palaikus. Seserai stribų vadeiva pasakė: „Jei nori parseivežti brolių kūnus, pasirašyk!“ Pakišo neįskaitomą, svetima kalba parašytą raštą. Ji, nenujaudama stribų apgaulės, pasirašė ir nuéjo pasiimti išniekintų palaikų. Stribai liepė dingti. „Tu pasiraše, kad tavo broliai „banditai“. Stribų apgauta, išjuokta, pažeminta, stengési užslopinti baisų širdies skausmą.

„Skausmas, toks didelis ir baisus, išliko iki šių dienų“, – verkdama pasakojo jauniausia žuvusių brolių sesuo Antanina Kubiliutė-Mikailienė, iškentėjusi ledinių Sibiro šaltį.

Partizanų Motinos! Jūsų skausmas neišmatuojamas, žodžiai neišsakomas, Jūsų meilės ir aukos gelmė nepasiekiamas. Težydi Jums gražiausios Lietuvos gėlės, tepasiekia Jus mūsų tyli malda ir padėka, kad užauginote sūnus – didvyrius, kurie nebijo dami galingo priešo stojo ginti savo brangios Tévynės, ant Laisvés aukuro paaukojo savo jaunystę ir gyvybę.

Bronislava VINŠKIENĖ

Gyvenimas kaip upė teka...

(atkelta iš 1 psl.)

Kasmet gegužės mėnesį visi dirbom „spalvoj“ – leidome nuo kranto rastus plukdyti upe. Jei rastai strigdavo srovėje, „bagrais“ laisvindavome, eidami tais rastais – plaukiančiais „lieptais“. Baisu, bet reikia... Per žiemą arkliais iš miško vežiojom medžius į „stakadas“, juos „stabbeliavom“ ant Kamos upės kranto. Rovėm kelmus, į Budymą tiesėm geležinkelį.

„Vietiniai kalbėjo, kad

Jonas Rukštelė su dukrele Danute ir sūnumi Petru. 1955 m.

Zita Rukštelienė-Ratkevičiūtė. 2006 m.

Šordino kaime, kuriame mes, tremtiniai, buvom, gyveno 152 žmones. Net 80 Šordino kaimo vyri dalyvavo kare ir... visi žuvovo. Buvo ten nedidelė ligoninė, vienas daktaras I. Navickas. Buvo parduotuvė, duonos kepykla, vaikų „jaslius“. Cia nieko naujo nėstė, niekas nesikeitė. Gyvenimo sąlygos truputį keitėsi tik nuo 1953 m., mirus Stalinui.

Tremtinio gyvenimas – lyg tekanti upė... Jame kiekvienas žmogus – atskiras pasauolis: vienas gyvena rūškanas su savo negandom, kitas – melsdamasis, lyg rankose laikytų tolimos téviškės nuo jautų... Ir kiekvienas sieloje kažką nešasi, lyg žibintą. Viskas susipina: faktai, vaizduotė, asmeninė partitinis... Tik prisiminimai, išplaukę lyg pavasarinių debesys, praeities kibirkštélėmis pamazū žiburiuodami šviečia...

„1948 m. paskyrė miško kirsti rankiniu būdu. Dirbau su 70 žmonių brigada. Briga-

dininkas – tremtinys Jonas Rukštelė, kuris su šeima buvo atvežtas į Zarasų ir gyveno tame pačiame Šordino kaime. Su juo susipažinau, susidraugavom, 1951 m. rugpjūčio 22 d. sukūrėm šeimą. Vestuvės vyko savame rate, vilkėjau rožinę suknę, nuometas iš merliaus. Liudininkai – A. Jankauskas ir J. Jankauskinė. Nebuvo kunigo, todėl tévų palaiminti tik kryželį pabučiavom. Vestuvės dalyvavo keli vietinių gyventojai, kažkas grojo armonika. Vaišės kulkios... Paskui gal po ménėsio pėsti abu éjom į rajono centrą Gainą įregistruoti savo santuoką. Ten surašė, bet vyro pavardės man nedavė, paliko mergautinę. Matyt, kad nepabégčiau iš tremties. Santuokėje mums gimė trys vaikai – dukra Danutė ir du sūnūs Petras ir Robertas. Kol laukiausi, teko dirbtis virėja vaikų „jaslyje“, kepykloje – valytoja, arkliu teko vežioti duoną.“

„1956 m. vyro šeima gavo leidimą vykti į Lietuvą, tik manęs neleido – pavardė buvo kitokia. Vyros rašė Molotovui prašymą, kad žmoną Zitą Ratkevičiūtę paleistų. Tévali išvažiavo anksčiau, o mes su vaikais Lietuvą pasiekėm 1956 m. rugpjūčio 15 d. Apsigyvenom Zarasų rajone. Lietuvoje susituokėm bažnyčioje, pakrikštijom savo vaikus. Ir mergautinę pavardę pakeičiau santuokine. Taip ir gyvenom, visur ir visada buvom be kaltės kalti... Tokia tremtinio dalia, kol reabilitavo...“

Pro laiko šyda prisiminimai širdin kaitriom žarijom byra, drikiasi gijomis, pavarario saulės nušvesti, plaukia kaip téviškės debesys padanėj, kaip tie sielai – plukdomų medžių „lieptai“ Kamos upe ar jos intaku Limanu... Visas gyvenimas kaip tekanti upė... O žmonės? Ir Jie... Užauginti namuose ir namams, mokyti mylėti žemę, maldą, susispėti į šeimą, artimųjų kupetą. Didvyriškai atlaikę skaudžius likimo smūgius atsiaurijo Sibiro platybėse.

Pavasarėja... Tebūna visoms taurioms lietuviems MOTINOS diena šviesi ir prasmingai džiugiai...

Danutė RUKŠTELYTĖ-BLĘKINĖ
Nuotraukos iš asmeninio Zitos Rukštelienės albumo

Mūsų jubiliatai

Pokario metais beveik kiekviena lietuvių šeima pri- sidėjo prie rezistencijos. Ypač aktyvūs buvo kaimo gyventojai, savosoduose, kiemuose, net po ūkiniais pastatais ar gyvenamaisiais namais įrengdami bunkerius ir slėpdami juose Lietuvos partizanus.

Marijampolės aps. Liubavo valsč. Skaisčių kaimo ūkininko Kvietkauskų sodyboje įrengtame bunkerje kurį laiką glaudėsi Tauro apyg. antro būrio partizanai. Išėjimas į bunkerį buvo įrengtas po gyvenamuoju namu, o jo tėsinys – gėlių darželyje. Prasidėjus masiniams trėmimams daugelis ūkininkų paliko nenupjautus javus, tad laukose veisėsi pelės. Vyrai ši bunkerį pavadino "Pelių karalystę".

Ūkininkas Kvietkauskas buvo drąsus žmogus – jo namuose lankėsi partizanai. Visus gerai pažinojo, sujais arčiai bendravo ir sūnus Sigitas. Kai dideles partizanų grupes pradėta mažinti, atsirado poreikis įrengti kuo daugiau naujų slėptuvų. Sigitas Kvietkauskas įsitraukė į Tauro apyg. Vytauto Matulevičiaus-Pempės būri. Pradžioje tik informaciją perduodavo, vėliau ir rimtesnius darbus atliko, juolab kad vaikinas gavo šaukimą į sovietų armiją. Tarnauti okupacinėje kariuomenėje taip laikais visi dori lietuviai vengė, jie rinkosi kitą – partizano kelią.

1947-aisiais partizanai stribams neleido ramiai gyventi: rengė pasalas, dažnai vykdavo susišaudymai, kurių metu nemažai nuostolių patirdavo okupanto pakalikai. Apie vieną susišaudymą, įvykusį Lenkijos pasienyje, keliomės į Vakarus metu, ir apie situaciją nuo jo kiek pasitraukus, savo knygoje "Partizanai" rašo Juozas Lukša-Daumantas: "Po paskutinio planingo išsidėstymo pastebėjome visai arti bekylančią raketą. Sukritome ant žemės. Išgirdome rusiškų parolių pasikeitimą. Tai buvo Reketijos ir Liubavo raitujų enkavedistų susitikimas, baigus apsupimo žiedą. (...) Pasukom Liubavo link. Pakeliui užtikom minų laukus, kuriuos laimingai perėjė buvome dar saugesni, nes manėm; kad čia rusai ištis nerizikuos. (...) Greit susirišom su artimiausiu gyvento-

Gyvenimo kelias

ju. Jis mielai sutiko eiti sargybą. Prašvitus gavome pirmuosius žvalgybinius duomenis iš šeimininko. Rusai, jo surinktomis žiniomis, straukę visas pasienio bei Marijampolės apskrities pa-jėgas vykdė didelius siauti-

ir ilgai kamantinėjė Sigitą. Jie primygintai reikalavo parodytį, kur yra bunkeris. Apie tai, kad jis Kvietkauskų sodyboje yra, buvo gerai informuoti. Laimei, tuo metu nė vieno partizano jame nebuvo. Kai baigėsi paieškos ir ne-

Vestuvių dieną. Nuotra. iš asmeninio S. Kvietkausko albumo

S. Kvietkauskas viešnagės "Tremtinio" redakcijoje metu

JUOZAS LUKŠA GRĮŽTA IŠ LENKIJOS 1947 06 5

Schemą sudarė Antanas KRUŽIKAS ; PATIKSLINIO: SIGITAS KVIETKAUSKAS

Schema iš Kauno rezistencijos ir tremties muziejaus fondų

mus net iki 20 kilometrų mūsų pirmosios pasitraukimo krypties gilumoje."

Tą lemingą 1947 m. rugėjo 27-ąją Marijampolės enkavedistai ir vietiniai stribai apsupo Kvietkauskų sodybą

kvesti "svečiai" išsinešdino, Sigitas Kvietkauskas griebė iš bunkerio rašomają mašinėlę ir nuvežė ją pas Joną Kriauskį i Popiliakalnių kaimą. Vakarop ją pasiėmė Vytauto Matulevičiaus-Pempės vyrai.

Išdavystė

Sigitas Kvietkauskas Lietuvos ypatingame archyve radio ir turi savo bylą, kurioje įrašytos pavardės žmonių, prieš jį davusių parodymus teisme ir rašiusių skundus. Pats ryškiausias toje byloje – Julius Melkus-Lubinas, buvęs partizanų gretose, vėliau tapęs išdaviku. "Pradžioje visi juo pa-

Sveikiname

Nuoširdžiai sveikiname buvusį tremtinį, ilgametį LPKTS Šiaulių filialo pirmininko pavaduotoją, valdybos ir tarybos narį Valentiną KEMEŠI 70-ojo gimtadienio proga.

Linkime geros sveikatos, stiprybės, ilgų ir prasmungų metų, šviesių minčių, gražių darbų, Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Šiaulių filialo taryba

ties Verchniaja Tavdos lagerius. Tėvai, sesuo ir močiutė buvo ištremti į Irkutsko sritį. Kalėjimų adresai keitėsi – Karaganda, Kemerovo sritis. Ten sunkiai dirbdamas, vieną po kitos pamažu įsigijo naudingas specialybes ir galėjo žmoniškiau „egzistuoti“: statė ir remontavo akmens anglies gavybos bokštus, dirbo prie elektros įrenginių.

Tremtyje susipažino su Aliona Rupeikaite, sukūrė "sibirišką" šeimą. Į Lietuvą grįžo 1957 metais. Visiems buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams Lietuvoje nebuvo lengva – nenorėjo jų registruoti, niekas nepriėmė į darbą. Tik visagalės laikas užgliaistė žaizdas: pavyko įsidarbinti, įsitvirtinti. Ilgiausiai dirbo Kauno staklių gamykloje, dainavo vyrų chore, buvo aktyvus "visuose frontuose". Su žmona Aldona užaugino dvi dukteris – Vilma ir Loreta, jau ir keturios vaikai – užaugo.

Sigitas Kvietkauskas Atgimimo metais įsitraukė į buvusių politinių kalinių ir tremtinų veiklą. Jis LLK sąjūdžio narys, turi kario-savanorio statusą, apdovanotas LPKTS žymeniu "Už nuopelnus Lietuvai" ir „Pasipriešinimo dalyvio kryžiumi“.

Pasėlusiai greit bėga laikas! Balandžio 25 d. Sigitas atšventė 80-metį. Jo neužmiršo ir buvę Kauno staklių gamyklas bendradarbiai. "Tik ateik, nesinešk jokio "lauknešlio", mes tave pasveikinsime kaip dera", – sakė buvę kolegos.

Laisvalaikio dabar Sigitas turi nemažai, tačiau laiko veltui neleidžia. Domisi istorine literatūra, politiniais įvykiais. Jis patikslino Antano Kružiko parengtą Juozo Lukšos-Daumanto sugrįžimo iš Lenkijos 1947 m. birželio 5 d. schemą. Visur, kur kviečiamas, dalyvauja, nejausdamas nei metų naštos, nei kokių nors nepalankių "politinių" vejų.

Aušra ŠUOPYTĖ

Tęsinys.

Pradžia Nr. 16 (750)

Juozas Venslauskas-
Alksnis
1919–1945

Gimė ir užaugo Žagariškių k., Sangrūdos sen., Kalvarijos sav., Marijampolės aps., Adomo ir Ievos Venslauskų šeimoje. Tėvai turėjo 12 marginę žemės. Šeima buvo tvarkinga ir darbštī, žemė ir sodyba prižiūrėta, augo gražus sodas, namus supo medžių žaluma. Tėvas Adomas Venslauskas buvo 1918 metų Laisvės kovų dalyvis. Šeimoje užaugo trys vaikai: Juozas, g. 1919 m., Genovaitė, g. 1923 m., Vitas, g. 1926 m. (registruodavosi kaip g. 1928 m.). Juozas ir kiti šeimos vaikai baigė Žagariškių pradinę mokyklą, mokėsi ir dirbo ūkyje, vėliau Juozas dirbdavo prie statybų, staliaus darbus.

Ir tėvas, ir vaikai buvo vienuomeniški: mėgo dainą, grojo armonika ir smuiku, turėjo gražų balsą, Juozas, sako, buvo kaimo autoritetas. Turėjo mylimą merginą, svajojo sukurti šeimą.

Tačiau nuo 1940 m. birželio 15 d. gyvenimas susidrumstė – sovietų okupacija, du kartus praūžęs frontas ir vėl sovietų išsiveržimas sujaukė gyvenimą, iškaidino žmones...

Venslauskų vyrai į okupacinię kariuomenę nestojo. Venslauskų duktė Bronė ištekėjo už gretimo Gunkliškių kaimo vaikino Vito Kalesinsko. Rūpesčių padaugėjo. Kaip mena jaunesnysis Venslauskų sūnus Vitas, 1944 m. rudenį juos visus „šlavė“ į paruošiamuosius fronto apmokymus Lazdijuose. Juos lankė tik jaunėlis Vitas. Venslauskų Juozas su sesers vyru V. Kalesinsku slapstėsi. Pasiligojus imotina baisiai nerimavo dėl sūnų. 1944 m. per Kūčias mama mirė. Pasakojama, kad palaidojo motiną Venslauskų vyrai su prikrautomis kuprinėmis išėjo į mišką – į nežinią. Ir Vitas Kalesinskas drauge, palikęs kūdikio besilaukiančią žmoną...

1945 m. gegužės 16 d. ant auksčiausio Kalniškės miško kalno – Meškakalnio į parti-

zanų mūšį su okupacinės kariuomenės daliniais stojo du Venslauskų šeimos vyrai: sūnus Juozas-Alksnis ir žentas Vitas Kalesinskas.

Prieš kulkų pakirstas žuvvo partizanas Alksnis. Jis nuo krauso pajudodusais marškiniais šalia kitų žuvusių kovos draugų gulėjo Simno turgaus aikštėje. Apie partizano Juozą Venslauską žūtį namiškai sužinojo tik 1946 m. Tarp žuvusių jų Simne matė kaimynę, bet namiškiams tada nepasakė. Jo svainis Vitas Kalesinskas išliko gyvas, pasitraukė į Lenkiją, tikėjosi išsislapstyti. Bet lenkai pabégėlius grąžino į Lietuvą. Jis nuteisė kaip dezertyrą – 25 metams lagerio.

Šeimai buvo vykdomas represijos: tardė į gąsdinotėvą Adomą Venslauską, kančio žuvusiojo seserį Bronę Kalesinskienę, jau auginančią mažą dukrelę Birutę.

1946 m. vasario 16 d. į gyvulinius vagonus Šeštokuose buvo suvaryti daugelio partizanų šeimų artimieji. Ibelangius vagonus atgabeno ir visus dar likusius Venslauskų šeimos narius. Mažosios Birutės pagailėjo geraširdė Venslauskų kaimynė Janušonienė. Jai pasisekė mergaitė iš vagono išgauti. Birutę kaip savo dukterį moters šeima augino iki 1958 m., kol tremtiniai grįžo į Lietuvą.

Išvežė Venslauskus į Sverdlovsko sr. Nova Lialios apylinkės kaimą žemės ūkio darbams. Tremtyje sūnus Vitas sukūrė šeimą – vedė nuo Trakų kilusią Bronę Tvoresėjutę. Tremtyje jiems gimė sūnus Vitas ir duktė Birutė. Tremtyje, po 12 įkalinimo metų, pas šeimą sugrižo politinis kalnėnas Vitas Kalesinskas. 1958 m. Venslauskų šeima grįžo į Lietuvą. Tėviškėje gyventi neleido, sodyba buvo sugriauta. Buvę tremtiniai glaudėsi pas giminaičius, draugus.

Lietuvoje šeimos dar pasipildė: Kalesinskams gimė sūnus Valius. Vito Venslausko šeimoje gimė duktė Aldona. Jų vaikai užaugo ir dirba jau laisvoje Lietuvoje. Laisvės dienų sulaukė ir žuvusio partizano tėvas.

Pranas Rekštys
1926–1945

Gimė ir augo Marinkos k., Simno r. Tėvai Antanas ir Rožė Rekštai turėjo 3 ha žemės. Tėvas buvo batsiuvys. Rekštai užaugino tris vaikus: dukterį Albiną, sūnus Antaną, g. 1924 m., ir Praną. Albina iš-

Kalniškės mūšio partizanai

tekėjo už Jono Stebulio, augino tris vaikus. 1949 m. ją ir jos vyrą nužudė. Tris likusius našiaicius užaugino Rožė ir Antanas Rekštai. Jie neteko višų savo vaikų...

Broliai Pranas ir Antanas, baigę Atesnykelių pradinę mokyklą, dirbo ūkelyje, uždarbiaudavo pas ūkininkus.

Jaunuolis Pranas Rekštys – vidutinio ūgio, pošviesiai plaukais, dažnai susimastęs – tokį jį prisimena gimtojo kaimo žmonės.

1944 m. vasarą sesers vyras Jonas Stebulis ir abu broliai Rekštai slapstėsi, paskui pasitraukė į Kalniškės miške veikusį partizanų būrį. 1945 m. gegužės 16 d. Antanas su svainiu Jonu buvo parėjė namo. Ryte miškas jau buvo apsuptas sovietų kariuomenės. Grįžti pas partizanus negalėjo. Pranas Rekštys buvo miške. Jis žuvo Kalniškės mūšio metu. Antanas liko gyvas. Slapstėsi tėviškėje. 1946 m. girti stribai iš Šeštokų jaunuolių areštauto ir išvežė – daugiau apie jį nieko nesužinota...

Anelė Stebulytė-Greblikenė iš Šarkiškių kaimo pasakojo: „Rytas išaušo saulettes. Tyrojo didžiulis nerimas – juk mūsų pažystamieji vyrai buvo miške. Iš pat ryto ējo sovietų kareivis prie kareivio – kaip migla, ir visi – Kalniškės link. Apie 12 val. pradėjo miške šaudyti. Sodinom bulves. Metėm visus darbus, slėpėmės namuose. Jautėme, artėja nelaimė... O kitą dieną mašinomis ir vežimais vežė žuvusiuosius. Ir suguldė juos ilgom eilėm Simne, turgaus aikštėje šalia kitų Laisvės kovotojų.“

Pijušas Kunigonis-Berželis
1925–1945

Gimė Skiturių k., Krosnos parap. Tėvai Antanas ir Ciliija turėjo apie 30 ha žemės, užaugino šešis vaikus: Albiną, g. 1916 m., Bronę, Julę, Juozą, g. 1922 m., dvynukus Petronį ir Pijušą, g. 1925 m. Vaičai augo mylimi, darbštūs.

Tačiau Kunigonų gyvenimą ištekėjo nesékmė: ukis buvo išvaržytas už skolas ir šeima liko be namų, be pragyvenimo šaltinio, be žemės. Kurį laiką gyveno Vytautiškių kaimė, negyvenamoje troboje, vėliau – Giraitės kaimė. Vertėsi sunkiai. Vyriausias sūnus Albinas sukūrė sei-

mą, apsigyveno Padusio kaimė, tačiau jį ištiko tragiška lemtis – nutrenkė žibas.

1940 m. birželio 15 d., pradėjus sovietų okupacijai, tėvai jau buvo mirę. Užaugę vaikai iškriko. Sesuo Julė gyveno Prienų krašte, žuvo partizanaudama. I partizanus išėjo ir brolis Juozas. Žuvo susidūrime su sovietų kareiviais kažkur apie Barcius, Dzūkijoje.

Pijušas buvo baigęs Bambininkų pradinę mokyklą, pas ūkininkus dirbo ūkavarius ūkio darbus. Vaikinas buvo ramaus būdo, draugiškas, bet likimas jam buvo negailetingas. Nuo 1944 m. rudens praužus frontui, Pijušas slapstėsi, bet į sovietų kariuomenę nestojo. Nuolat persekojo grėsmę pakliūti į baudėjų rankas. 1945 m. pavasariop 19-metis jaunuolis, pasitaręs su kaimynų sūnumi Petru Austrevičiumi, patraukė į Kalniškės mišką, išstojo į Lakūno vadovaujamą partizanų būrį.

Tą kraupią gegužės 16-ają Pijušas Kunigonis buvo miške. Stojo į neišvengiamą mūšį Meškakalnyje prieš keleriop didesnę okupacine kariuomenę. Našlaitis, jaunuolis – partizanas Berželis krito pakirstas baudėjų kulkų... Petro Kunigonio-Berželio kūnas buvo išniekintas Simno turgaus aikštėje šalia kitų Laisvės kovotojų.

Jonas Poskevičius-Ažuolas
1924–1945

Tėvai Adomas ir Ona Poskevičiai kurį laiką gyveno Išlandžiuose. 1927 m. šeima, gavusi žemės sklypą su senais trobesiais, apsigyveno Krosnos parap. Ramanavo kaimė. Poskevičiai buvo darbštūs, rūpestingi, atsakingi. Daugelių metų puoselejo, perstatinėjo sodybos pastatus, augino so-

dą, dirbo žemę. Užaugino du vaikus: sūnų Joną ir dvejais metais jaunesnę dukterį Mariją Danutę.

Jonas, baigęs kaimo pradžios mokyklą, dirbo tévu ūkyje. Mėgo medžio darbus. Mokėsi pas kaimo statybos darbų meistrą Kairį, tapo jo padėjėju. Draugavo su netolimo kaimo mergina, svajojo sukurti šeimą.

Pirmai sovietų, vėliau – vokiečių okupacijos šeimai didesnių rūpesčių neatnešė. Nerimas i Poskevičių šeimą išibrovė 1944 m. rudeniop – Lietuvą vėl užvaldžius sovietams, kai visi vyrai buvo beatodairiškai siunciami į frontą. Kurį laiką Jonas slapstėsi kaimynų sodyboje. Tačiau grėsė nuolatinis pavojus pakliūti į stribų ar karievių rankas.

„Žmogau, tavo tévai buvo pakliuvę į nušluojamų nuo žemės paviršiaus sąrašą,“ – kartą jam priminė į mišką išeinantys Maskelių vyrai, kile nuo Rudaminos (visi žuvo partizanaudami). Mat Adomas Poskevičius, jaunuolio tévas, vokiečių okupacijos metais buvo paskirtas kaimo seniūnu. Taip vos daugiau nei prieš savaitę iki lemtingojo mūšio Jonas Poskevičius su draugais, kaimynų vyrais, išėjo į Kalniškės mišką, išitraukė į ginkluotajį pasipriešinimo okupantams būrį.

Sesuo Danutė pasakojo: „Brolis kitos išeities nematė – partizanauti tada išėjo daugybė Lietuvos jaunimo. Buvo pora kartų parėjės namo: sakėsi daveš partizano priesaką, atsisveikino su tévais, pasimatė su mylimaja. Atsisveikindamas buvo tylus ir nerimastinges: „Iš mūsų neliks né vieno...“

Atėjo baisioji 1945-ųjų gegužės 16-oji. Jonas žuvo mūšio pradžioje – sargyboje stovėdamas iš pasalų prieš buvo pakirstas. Gulėjo Simno aikštėje ranką į šoną išspraudės... „Mama atsisveikinti nėjė vėliau – jų kūnai buvo surversti į duobę netoli Simno ezero. Apverkėm, apraudojom. Kas apsakys skausmą ir nevilti...“

Greitai prasidėjo represijos. Šeimai teko gyventi „zuikio gyvenimą“. 1948 m. Danutė ištekėjo už Vinco Matusevičiaus, o 1949-ųjų kovą, prieš pat Velykas, abu tévas ir Danutė su vyru išvežė į Sibirą – Krasnojarsko kr. Učiurinsko r. avininkystės ūkį. Sibire Danutei gimė duktė Birutė ir sūnus Kestutis, jauniausioj Danutė gimė jau grįžus į Lietuvą. 1958 m. kovą šeimai leido grįžti į savo sodybą.

Gabriėlė ALKSNINYTĖ-KARALIENĖ
(Bus daugiau)

**Janina Steponaitytė-Mackevičienė
1930–2007**

Seniai užželė partizanų takai, nutilo jų žadinančios viltį dainos. Tik iš knygų puslapių žvelgia jauni, rimti veidai, primindami šventą kovą, pralietą kraują už laisvos tautos ateitį. Prieš šešis dešimtmiečius Viduklės partizanų takais dažnai skubėjo jaunutė ryžtinga ryšininkė Janina Steponaitytė. Partizanai ją vadino Milda.

Janina gimė Raguolių kaime, Raseinių aps., pasiturinčių ūkininkų Onos ir Antano Steponaičių šeimoje. Atėjus į šalį okupantams, šeima buvo įrašyta į pirmųjų tremtinii sąrašus, atimta ir išdalyta žemė, į sodybą įkelti „naujos“ valdžios parinkti gyventojai. Tik nesuspėta išgabent dar stotyje tebestovinčio ešelono, nes į Lietuvą įžengė kiti okupantai.

Antrosios okupacijos metu šeima rėmė partizanus. Janina tapo aktyvia, patikima ryšininkė. Stribai ir saugumas dieną naktį nenu-

leido akių nuo Steponaičių sodybos, bet Janina sugebėdavo praslysti pro pasalas ir vykdyti partizanų užduotis. Du kartus ji buvo suimta, bet tardymu kančios neprivertė prabili. Suėmus trečią kartą, saugumiečiai pakilo savus, apmokytus liudininkus. Trys stribai iš Viduklės nulémė jos likimą. Remiantis jų parodymais, Janina buvo nuteista dešimtį metų praleisti lageriuose, o tremtyje – iki gyvos galvos. Išvežė ją į Permęs sr. Šunjos lagerį. Dirbo miško darbus. Tais pačiais metais į Krasnojarsko kr. buvo ištremta ir Janinos šeima. Antanas Steponaitis buvo Viduklės šaulių vadasis. Jau vien to užteko...

Sugrįžo Janina į Lietuvą 1956 m. Vietoj tėviškės ją pasitiko tuščias laukas, lyg nieko ten ir nebūtų buvę... Apsigreno Klaipėdoje. Ištekėjo už partizano, Lietuvos kariuomenės kapitono Adolfo Mackevičiaus. Užaugino dukterį ir sūnum.

Janinos netektiškai skaudžiai palietė ir LPKTS Klaipėdos

Pro memoria

filialo veiklą, kurioje ji aktyviai dalyvavo. Žmonės ją mylėjo ir ja tikėjo, „Dituvos“ sodų bendrijoje vadino „gelių karaliene“. Niekur nebuvo tiek įvairių, išpuoselėtų gelynių, kaip jos sode.

Labai gaila, kad ji nebeįvys knygos apie Viduklės krašto partizanus antro leidimo, kuriam medžiagą dar suspėjo paruošti ir išsiusti.

Palaidota Viduklės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, sūnum, seserį ir visus ją pažinojusius.

LPKTS Klaipėdos filialas

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

**Juozapas Remeika
1924–2007**

Gimė Alytaus r. Radvilonių k. valstiečių šeimoje, auginusioje septynis vaikus. Išitraukė į partizanų kovą, turėjo slapyvardį Skrajūnas. Suimtas, nuteistas 25 m. Kalėjo Norilsko lageryje, dirbo anglies sachtoje. 1958 m. vedė, užaugino du sūnus ir dukterį.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus su šeimomis.

LPKTS Alytaus filialas

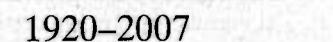
**Pulcherija Malinauskaitė-Gaigalienė
1931–2007**

I Sibirą kartu su tėvais iš Joniškio valsč. Kivylių k. buvo išvežta per 1941 m. birželio trėmimą. Tėvas mirė Rešotų lageryje. 1947 m. nelegaliai grįžo į Lietuvą. Už tai buvo „troikos“ nuteista ir trejiems metams įkalinta Vologdos sr. lageryje. Po to – vėl tremtis Tomsko sr. Parbigo r. Sabalinkos k., kuriame ištremta gyveno jos motina. Tomske baigė medicinos mokyklą, sugrįžusi į Lietuvą – Vilniaus universitetą. Daugelį metų dirbo gydytoja Vilniaus Lukiškių poliklinikoje. Buvo aktyvi buvusių tremtiniių ir Joniškietių organizacijų narė. Kartu su suvoktiniu Mindaugu užaugino du sūnus.

LPKTB Vilniaus skyrius

**Adelė Razmutė-Karbonskiene
1920–2007**

Gimė Rudaičių k., Kretingos aps., pasiturinčių ūkininkų Marijonos ir Juozo Razmų šeimoje, auginusioje devynis vaikus. 1948 m. šeima buvo ištremta į Buriatiją–Mongoliją – Zaigrajevo r. Narino gyv. Dirbo geležinkelio ir miško darbus. 1957 m. grįžo į Lietuvą, apsigrenė Klaipėdoje. Dirbo Klaipėdos baldų fabrike.

Nuoširdžiai užjaučiame vyra, seserį ir broli.

LPKTS Klaipėdos filialas

**Ona Šerpenskaitė-Grėbliauskienė
1922–2007**

Gimė Takniškių k., Alytaus r. Baigusi Alytaus mokyklą dirbo pieno surinkimo punkte Takniškių apylinkėje. 1946 m. ištraukė į partizaninę veiklą, taip Dainavos apyg. Kazimieraičio rinkt. Geležinio Vilko tėvonijos ryšininkė, slapyvardžiu Audrutė. 1951 m. arestuota, nuteista ir išvežta į Kengyro lagerys. 1954 m., kaip lagerio sukilmimo dalyvė, išvežta į Taišeto lagerį. 1956 m. išleista į tremtį, apsigrenė Intoje, ištakėjo už politinio kalinio. 1968 m. sugrįžo į Lietuvą, su šeima apsigreno Alytuje. Užaugino dukterį Vidutę. Nuo pat LPKTS Alytaus sk. įkūrimo dainavo chore „Atmintis“, buvo Alytaus sk. tarybos narė.

Nuoširdžiai užjaučiame vyra, dukterį, vaikaitę bei artimuosius.

**LPKTS Alytaus filialas,
Choro „Atmintis“ nariai**

Škelbiimai

Gegužės 5 d. (šeštadienį) Troškūnuose įvyks Algimanto partizanų apygardos 60-mečio minėjimas. 11 val. šv. Mišios Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčioje. Po šv. Mišių pagerbsime žuvusius partizanus.

Gegužės 6 d. (sekmadienį) 18 val. Klaipėdos Kristaus Karaliaus bažnyčioje (Bokštų g. 10) bus aukojamos šv. Mišios už žuvusias, mirusias ir gyvas Motinas, buvusias partizanes, politines kalines ir tremties. Po šv. Mišių bažnyčioje koncertuos buvusių tremtiniių ir politinių kalinių mišrus choras „Atminties gaida“ ir kiti atlikėjai.

Gegužės 13 d. (sekmadienį) įvyks Kalniškės mūšio minėjimas. 12 val. bus aukojamos šv. Mišios Simno bažnyčioje, Alytaus rajone. Malonai kviečiame dalyvauti. Teirautis tel. 8 616 98 650.

Gegužės 26 d. (šeštadienį) Marijampolėje įvyks maklakovicių susitikimas. Susitiksime 9.30 val. geležinkelio stotyje, prie 1948 m. trėmimo bėgių iš Sasnavos gatvės.

10.30 val. šv. Mišios Šv. Vincento bažnyčioje. Pojų aplankysime miesto kapines ir Tauro apyg. partizanų ir tremties muziejų.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

Prenumeratos indeksas – 0117. Prenumerata kainuoja: 1 mėn. – 5,20 Lt, 3 mén. – 15,60 Lt, 6 mén. – 31,20 Lt. Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,30 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį.

Iki kiekvieno mėnesio 22 d. galite užsiprenumeruoti „Tremtinį“ kitam mėnesiui.

„Tremtinį“ siunčiame ir į užsienį. Prenumeratos kaina metams – 80 JAV dolerių.

SL289

Redaktorė - Jolita Navickienė

Redakcija: Aušra Šuopytė,

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214

El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sąsk. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr.LT18 70440600 0425 8365.

Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai

Offsetinė spauda 2 sp. lankai. Tiražas 4000. Užs. Nr.

Kaina 1,30 Lt

Naujos knygos Panemunės istorijos

Stanislovas Abromavičius – poetas ir eseistas – pradžiugino mus nauja knyga „Pro metų šakas“ (leidykla „Naujasis lankas“, 2007 m.). Iki šiol mums žinomas ankstyvesnės šio autoriaus knygos: „Mėlynieji vaikystės šilai“ (apie poeto Jono Aisčio vaikystę ir jaunystę), „Nuskendusio slėnio istorija“ (apie Kauno mariose pradin-gusius kaimus), „Gyvenkit laisvi ir laimingi“ (apie 1991 m. sausio 13-ąją prie Vilniaus televizijos bokšto žuvusią kaunietį Titą Masiulį). Be to, jis yra išleidęs knygas partizaninio pasipriešinimo Kauno, Trakų, Ukmergės apskrityse tema „Žalio Velnio takais“ (1995 m.) ir „Didžioji kova“ (1999 m.).

Naujoje knygoje spausdina dokumentinė apysaka apie būsimo poeto ir vyskupo Antano Baranausko jaunystę „Nemuno potvynis“, kai jis 1851–1853 m. mokėsi Rumšiškių raštininkų mokykloje. Apyساkoje pagal dokumentinę medžiagą atkurtas vaikinuko iš Anykščių gyvenimas, atitrūkus nuo téviškės ir savujų, pirmieji kūrybiniai bandymai. Tai vienas iš pirmųjų darbų apie A. Baranausko jaunystę, nes iki šiol žinomi tik A. Vienuolio, R. Šaltenio atsiminimai. Tačiau S. Abromavičiaus apysakoje atsiveria plati XIX a. vidurio panorama, miestelio gyvenimas, mokinį tarpusavio santykiai ir gyvenimiška terpė, kurioje augo būsimo poeto kūrybos poreikis, meilė Tévnės gamtai.

Antroje knygos dalyje spausdintinos vaikystės dienų atsiminimų novelės – taip atsiminimus įvardijo autorius. Čia aprašyti įvykiai, vykė prieš pusę amžiaus. Kūrinio kalba sklandi, turtinga tik šiam kraštui būdingų dialogų. Štai rašytojų vaikystės ubagė Bezdalienė, pamėgusi panemunės kaimus, kuriuose ji jaučiasi sava, nes žmonės geri, dosnūs, nors pokario metais ir patys ne kažką turėjo. Tai buvo laikai, kai dar siautėjo stribai, apiplėsinėjė žmones, net ubagus.

„Išėdavo Bezdalienė su tuščiu po pažastimi prispauštui maišu, lazda pasiramsčiuodama, o grįždavo jau su pilnu, pečius slegiančiu. Kartais tokiu jai sunkiu, kad kas šimtą metrų reikėdavo atsipūsti. Ir dar saugotis miestelio stribų, kurie, sako, ne kartą sunkiai tempiamą brangenybę buvo atėmę. Ieškodavo ten stribukai granatų. Iškrato terbelė ant pievos, išmėto lašinių šmotelius, burokus ir bulves, sutraiško kiaušinius.

Šiuos reikia patikrinti, gal parako viduryj pridėta, – rinkdavosi stribai gražiausius tolomo kaimo moterų paaukotus lašinių gabaliukus. – O šiutuosis, – ridendavo prie moterėlės neišvaizdžius, – gali pasiimti, pavalygti turėsi. Mes irgi sąžinę turim...

– Matai, Bezdalienė, – pridurda vo kitas, durtuvu smaigstydamas žalias bulves, – dabar padaro tokius zabaonus, kad tikra granata niekuo nuo lašinių gabalo ar bulvės nesiskiria. Paimi lašinius, atsipjauni – ir iš-

leki į viršų...

Paskui visi juokdavosi iš Bezdalienės, kai toji pradėdavo be perstojo žegnotis, déjosi į terbelę žolėmis ap lipusius kreivus lašinių gabalielius. Geresnieji jau būdavo pranypę stribukų kišenėse ar burnose, jau per lūpų kraštelius teka taukai. Išalkę jauni vyrai seniai skustomis barzdomis nelaukdavo, kol Bezdalienė nulinguos toliau – alkis stipresnis už begédystę...

Ir kituose pasakojimuose atsiveria plati pokario gyvenimo panorama. Pasakojime „Mano dėdės restoranas“ susitiksime su skausmingu kolūkių kūrimo laikotarpiu, kai sukviestus ūkininkus apsupo stribai ir neišleido tol, kol tie nepasirašė prašymo „kolchozinei“ vergijai. Jei pradžioje kai kas ir tikėjo bendro darbo vaisiai, tačiau labai greitai pamatė, kad naujoji valdžia be melo, veidmainystės, vogimo, nieko nemokė. Nebent sodinti kukurūzus kvadratiniu-lizdiniu būdu...

Novelėje pasakojama apie savamoksle rašytoją Eleonorą Pabiržytę, kuri nė dienos nebuvu lankiusi mokyklas, tačiau dar 1956 m. išleido apsakymą rinkineli „Sidabrines šalnos“, apie kaimo keistuoli Avinėlių, vaikščiojus per kiemus ir pjovusį žmonėms malkas, mažojo našliačio Broniuko „kūrybinius“, kai jų kaimynas apkaltino lentelių vogimu, téviškės, kurių užliejo Kauno marių vanduo, miršt...

Abiknygos dalis jungia tai, kad įvykiai klostėsi Rumšiškėse, kur gimė ir augo autorius, tik pasakojimus skiria lygiai 100 metų. Idomu lyginti miestelio gyvenimą skirtingais šimtmečiais, studijuoti paprastų žmonių buitį.

Nauoji S. Abromavičiaus knyga laukia savo skaitytojo. Autorius norėtu, kad jis pirmiausia taptų užklasiniu skaitymo medžiaga moksleiviams, juo labiau kad knygą recenzavo literatūros mokslininkai, o ją parašyti dar prieš dešimtmetį paskatino ir pirmąja vertintoja buvo A. Baranausko bibliografė dr. Regina Mikšytė.

Indrė MATULAITYTĖ

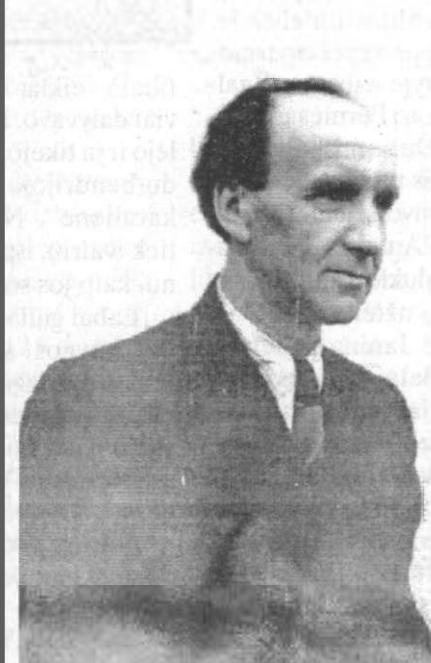
Apie broli ir vyra

Redakcija gavo Kaišiadorių r. Kruonio sen. Gintekiškių k. gyvenančios pensininkės Danutės Mitkienės laišką. Jame daug tremties nuotraukų ir trumpi pasakojimai apie Ažuolynės kaimo žmonių likimus, Danutės vyra Zigmą Mitkų bei jos broli Didžiosios Kovos apygardos partizaną Praną Mitkų.

Pokaryje į partizanus išėjo du Pranai Mitkai iš Ažuolynės k. Vienas žuvo Lietuvoje, o Danutės brolis, g. 1915

(1917–1949) ir Antanas (1919–1948) Bumbuliai, Petras Tirva (1920–1946), Antanas (1918–1948), Bernardas (1916–1948 m. suimtas) ir Pranas (1912–1947) Praškevičiai, Antanas Grigonis (jo žūties data ir vieta nežinoma).

Petras ir Antosė Lekavičiai Joniliškių k. augino aštuonis vaikus: Zigmą, Vytautą, Anelę, Juozą, Genę, Albiną, Marytę ir Praną. Vyriausiasis Zigmas buvo gimęs 1922 m., o jaunė-

Tremtinys Zigmantas Mitkus (1910–1979) Lietuvos Atgimimo nesulaukė

m., su šeima ištemtas į Sibirą, Tomsko sritį. Pranas, praradęs sveikatą ir darbingumą, dirbo paštininku, tačiau 1951 m. spalio 2 d. besikeliant per audringą Jenisiejaus upę, valtis apvirto, vyras nuskendo. Iki laisvés buvo belikę tik 12 dienų... Kiti Mitkų vaikai Zigmantas, g. 1910 m., Pranė, g. 1899 m., Adelė, g. 1903 m., ir Antanina, g. 1942 m., į Lietuvą sugrįžo 1958 m. Gimtoji sodyba nugriauta, perstatyta Žiežmariuose. Ūkis (šeima turėjo 18 ha žemės) suvisuomenintas, apleistas. Iš Ažuolynės buvo kilęs ir Adomas Grigonis, sudegintas Sauliūčių k., S. Morikūno daržinėje.

Iš gretimų kaimų į miškus patraukė dešimtys vyrių. Daug jų žuvo. Iš Kazokų k. – būrio vadas Vincas Balčiūnas-Jupiteris (1920–1949), jo brolis Pranas (1922–1949), taip pat Stasys Grigonis (1913–1946), broliai Kazys

Partizanas Pranas Mitkus (1915–1958) – Lietuvos kariuomenės ulonus. 1937 m.

Iš Pranukas – 1932 m., tačiau visi suprato, kad su atėjūnais reikia kovoti ginklu. I Narsuolio būri įšėjo keturivyrėsnei broliai, o kiek vėliau ir sesuo Genė, g. 1925 m. Albinas, g. 1926 m., žuvo pirmasis, dar 1946 metais Gojaus miške, Zigmantas-Kurapka su broliu Juozu, g. 1924 m., buvo užklupti kareivių 1947 m. Ažuolynės k. kito brolio – Vytauto, g. 1923 m., žūties vieta ir data nežinoma. Tad jau 1948 m. gegužės 27 d. Baltaraistynėje (prie Joniliškių k.) žuvusi Genė Lekavičiūtė-Saulutė buvo penktoji žuvusi partizanė iš Lekavičių šeimos. Žuvusių partizanų Lekavičių kūnai buvo numesti Kruonio aikštėje.

Danutė Mitkienė pasakoja ir apie įvykius jos gimtinėje – Lazdijų rajono Savanorių k. 1947 m. rugsėjo 15 d. per dukters Joanos vestuves į sodybą atėjo stribai. Ikišo automatas per langus, vestuvinių kai išbėgiojo, tačiau po apsilankymo sode gale buvo rastas nušautas jau nosios tévelis Antanas Stonkus. Moteris įtaria, kad tai buvo ne atsitiktinė auka, nes jos mama Stasė buvo V. Kalėdos-Dobilo būrio rysininkė, o tévelis – aktyvus rėmėjas.

Stanislovas ABROMAVIČIUS
Nuotraukos iš D. Mitkienės asmeninio albumo

Miško ruošos darbai tremtyje

Dėmesio!
Dėl techninių kliūčių nespausdiname televizijos programą.
Atsiprašome skaitytojų.